

LAUSUNTO

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Sanaston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 43/2022 vp) täydentämisestä (HE 313/2022 vp)

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Sanasto rf (jäljempänä Sanasto) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Sanasto on valtakunnallinen kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka valvoo kirjallisuuden tekijöiden oikeuksia ja etuja. Edustamme yli 15 000 kirjallisuuden tekijää. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Finlands svenska författareförening rf, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry sekä Suomen tietokirjailijat ry. Keskityimme lausunnossamme käsittelemään täydentävässä hallituksen esityksessä esitetyjä muutoksia ja muilta osin viittaamme sivistysvaliokunnalle 9.5.2022 antamaamme lausuntoon.

Sanaston pääviestit

- *Täydentävässä hallituksen esityksessä tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevaan 13 b §:ään esitetyt muutokset perustuvat direktiivin sanamuotoon ja ovat siten perusteltuja. Muutokset vastaavat perustuslakivaliokunnan vaatimukseen vahvistaa tieteen vapauden toteutumista.*
- *Opetuksen havainnollistamista koskeva 14 a § tulee säätää alkuperäisen hallituksen esityksen mukaisesti, ja tekijöiden korvausoikeus rajoitussäännöksen mukaisesta käytöstä tulee säilyttää. Koulutusmarkkinoille suunnatut teokset tulee jättää rajoitussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle alkuperäisen esityksen mukaisesti, jotta tekijänoikeudenhaltijoiden omaisuudensuoja tulisi huomioiduksi tasapainoisella tavalla sivistyksellisten oikeuksien kanssa.*
- *Verkkosisällönjakopalveluja koskeva 6 a luku noudattaa täydentävässä hallituksen esityksessä esitettyjen muutosten jälkeen direktiivin sanamuotoja ja EUT:n Puola-tuomiossa esitetyjä*

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

tulkintakannanottoja. Kannatamme 55 e ja 55 §:ään täydentävässä hallituksen esitettyjä muutoksia, joilla vastataan perustuslakivaliokunnan sananvapauden toteutumiseen esittämiin huoliin ja joilla vahvistetaan perusoikeuksien tasapainoa.

Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten (13 b §)

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 58/2022 vp) edellyttänyt, että sääntelyä muutetaan niin, että tieteen vapaus otetaan huomioon paremmin kuin ehdotetussa sääntelyssä on alun perin esitetty ja että tekstin- ja tiedonlouhintaa varten valmistettujen kappaleiden säilytystarkoitusta tulee laajentaa. Täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 313/2022 vp) on 13 b §:ään esitetty muutoksia, joilla laajennetaan kappaleiden säilyttämisoikeutta tieteellistä tutkimusta varten ja joilla selvennetään, että rajoitussäännöksen mukaista käyttöä ei saa estää teknisin keinoin. Esitetyt muutokset vastaavat direktiivin sanamuotoa ja huomioivat Sanaston käsityksen mukaan perustuslakivaliokunnan esittämät vaatimukset tieteen vapauden painottamisesta.

Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen (14 a §)

Opetusta koskevien poikkeusten osalta perustuslakivaliokunta on lausunnossaan edellyttänyt, että sivistysvaliokunnan tulee vielä tarkastella sääntelyä ja muuttaa sääntelyä sivistykselliset oikeudet huomioon ottavaksi, jos se on direktiivin puitteissa mahdollista. Perustuslain sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa 16 §:ssä turvataan maksuton perusopetus, muun opetuksen yhtäläinen saatavuus sekä tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus. Täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 313/2022 vp) on esitetty, että perustuslakivaliokunnan edellyttämä perusoikeuksien tasapainottaminen sivistyksellisten oikeuksien suuntaan voidaan toteuttaa poistamalla ehdotetusta 14 a §:stä virke, jonka mukaan rajoitussäännöstä ei sovelleta nuotteihin eikä koulutusmarkkinoille suunnattuihin teoksiin, sekä poistamalla tekijöiden oikeus korvaukseen teosten käyttämisestä opetuksen havainnollistamiseen.

Korvausoikeus

Alkuperäisessä hallituksen esityksessä (HE 43/2022 vp) on esitetty, että valtio maksaisi korvauksen, joka perustuisi yksittäisten käyttötapauksien kirjaamiseen sijaan tilastollisella tutkimuksella muodostettavaan käsitykseen eri aineistojen käytön määrästä. On hyvin vaikea nähdä, kuinka tekijöiden korvausoikeus olisi omiaan vähentämään sivistyksellisten oikeuksien toteutumista tai vaikeuttamaan direktiivin tavoitteiden toteutumista, sillä korvauksesta vastuussa olisi valtio eikä käyttäjätaho. Koska korvausoikeuden on alkuperäisessä esityksessä esitetty perustuvan tilastolliseen tutkimukseen, käyttäjälle ei tulisi myöskään minkäänlaista ylimääräistä hallinnollista rasitetta siitä, että sen tulisi tekijöiden korvausoikeuden toteutumiseksi raportoida teosten käytöstä.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Täydentävässä hallituksen esityksessä ei ole esitetty sellaista perusoikeuspunnintaa omaisuudensuojan ja sivistyksellisten oikeuksien välillä, millä voitaisiin perustella korvausoikeuden poiston tarve sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseksi. Sanaston näkemyksen mukaan tekijöiden korvausoikeus tulee toteuttaa alkuperäisessä hallituksen esityksessä (HE 43/2022 vp) ehdotetulla tavalla.

Koulutusmarkkinoille suunnatut teokset

Nuottien ja koulutusmarkkinoille suunnattujen teosten jättäminen rajoitussäännöksen ulkopuolelle alkuperäisessä esityksessä (HE 43/2022 vp) esitetyin tavoin on Sanaston käsityksen mukaan perusteltua tekijöiden ja kustantajien omaisuudensuojan kannalta. Tekijänoikeus kuuluu perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuudensuojaa nauttiviin varallisuusarvoisiin immateriaalioikeuksiin, näin on ennen muuta tekijänoikeuteen sisältyvien taloudellisten oikeuksien osalta. Jotta tekijöiden ja kustantajien olisi kannattavaa tehdä koulutusmarkkinoille suunnattuja materiaaleja, tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden omaisuudensuojaan ja elinkeinonharjoittamisen edellytyksiin on kiinnitettävä sivistyksellisten oikeuksien ohella asianmukaisesti huomiota. Direktiivin johdantokappaleen 21 mukaan rajoituksen nojalla tapahtuva käyttö ei saisi korvata ensisijaisesti koulutusmarkkinoille tarkoitettua materiaalia ostamista. Jotta direktiivin tarkoitus toteutuisi ja jotta tekijänoikeudenhaltijoiden omaisuudensuojaa ja elinkeinonharjoittamisen edellytyksiä ei kohtuuttomasti rajoitettaisi, tulisi koulutusmarkkinoille suunnatut teokset rajata nimenomaisesti rajoitussääntelyn ulkopuolelle direktiivin sallimin ja alun perin ehdotetuin tavoin.

Tekijänoikeuden rajoitussäännöksiä säädettäessä on otettava huomioon Bernin sopimukseen sisältyvän kolmen kohdan testin vaatimukset. Lainsäädännössä voidaan sallia teosten toisintamisen tietyissä erityistapauksissa edellyttäen, ettei toisintaminen ole ristiriidassa teoksen normaalin käytön kanssa eikä kohtuuttomasti loukkaa tekijän laillisia etuja. Koulutusmarkkinoille tarkoitettujen teosten sisällyttäminen ehdotetun rajoitussäännöksen piiriin merkitsisi kolmen kohdan testin vastaista puuttumista tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden laillisiin etuihin, kun taas sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen kannalta koulutusmarkkinoille suunnattujen teosten rajaaminen ehdotetun rajoitussäännöksen ulkopuolelle ei vaarantaisi oikeutta maksuttomaan opetukseen tai muun opetuksen saatavuuteen. Sanaston näkemyksen mukaan erisuuntaisten perusoikeuksien tasapaino toteutuu alkuperäisessä hallituksen esityksessä esitetyssä ratkaisussa täydentävää hallituksen esitystä paremmin.

Verkkosisällönjakopalveluja koskeva sääntely (6 a luku)

Hallituksen esityksessä (HE 43/2022 vp) omaksuttu sääntelymalli, jolla artikla 17 säädetään kansallisesti voimaan tekijänoikeuslakiin lisättävällä 6 a luvulla, vastaa direktiivin tarkoitusta ja sanamuotoa. Direktiivin tekstissä on otettu huomioon erisuuntaiset perusoikeudet, ja se on eri perusoikeuksien toteutumisen osalta tasapainoinen esitys. EUT:n tuomiossa C-401/19 (*Puolan tasavalta vs. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto*) on todettu, että direktiivin 17 artikla on sopusoinnussa EU:n perusoikeuskirjan kohdan 11 kanssa, ja tämä EUT:n tulkintaratkaisu on huomioitava kansallisessa

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

täytäntöönpanossa. Täydentävässä hallituksen esityksessä 55 e ja 55 f §:ään esitetyt muutokset perustuvat direktiiviin ja EUT:n Puola-tuomioon. Kannatamme esitettyjä muutoksia, joilla 55 e §:stä poistetaan viittaukset sitaattia ja parodiaa koskeviin rajoitussäännöksiin ja joilla 55 f §:n 2 momentista poistetaan direktiivin perustumaton viittaus automaattisten estämiskeinojen käyttöön. Nämä muutokset vahvistavat perusoikeuksien tasapainoista toteutumista.

6 a luvun tarkemman analyysin osalta viittaamme Luovan alan tekijät ja yrittäjät ry:n lausuntoon.

Helsingissä 8. päivänä joulukuuta 2022

Maija Lielahdi
va. toiminnanjohtaja

Peter Sandström
puheenjohtaja

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

